

چك

۱ - مقدمه

در کشور ما بکاربردن چك در معاملات تجاری و غیر تجاری روز بروز زیادتر و صاحبان حسابهای چك و حساب های جاری و غیره پیوسته متدد تر میشود و کم کم همه طبقات با ورقه های چك مأنوس میگرددند و از دریافت آن بجای پول نقد خودداری ندارند و بدین طریق همه کسی از فوائد تعدد چك بهره مند میگردد یعنی از نقل و انتقالات پول نقد کاسته می شود و مقدار اسکناس در بازار مختصرتر شده از کاستن ارزش پول و افزایش بهای کالا و زندگی جلوگیری میکند و سرمایه های کوچک و پراکنده بجای آنکه در صندوقها و کوزه ها و در زیر خاک پنهان بماند در مراکز معین انباشته شد. بدین طریق اقدام بکارهای صنعتی و تجاری و فلاحتی بزرگ و امکان میسازد و حس اعتماد و حفظ اعتبار تجاری روز بروز شایعتر شده لزوم این هر دو برای هر تاجر واضحتر میگردد.

ولی چون کلیه امر زندگی بشر پیوسته در تکامل می باشد روز بروز احتیاجات تازه بوجود میآید که مقررات و قوانین سابق برای اداره آن رسائی ندارد باین جهت مقنن مجبور است هر چندی یکبار تجدید نظری در قوانین پیشین بعمل آورد و بتکمیل و تطبیق آن با احتیاجات فعلی اقدام کند.

در مورد چك نیز همین کیفیت در کلیه کشورهای بروز کرده یعنی از نیمه قرن نوزدهم بعد قوانین مربوط بچك پیوسته در تجدید و تکمیل میباشد و ما برای مثال کشور فرانسه را در نظر میگیریم در کشور نامبرده اولین قانون مربوط بچك در سال ۱۸۶۵ وضع شده و تا کنون یازده مرتبه مقنن قسمتهائی از آنرا تغییر داده یا مقررات جدیدی بر آن افزوده است بدین قرار :

قانون ژوئن ۱۸۶۵ - ۱۸۶۸

فوریه ۱۸۷۴

دسامبر ۱۹۱۱

قانون اوت ۱۹۱۷

ژانویه ۱۹۱۸

ژوئیه ۱۹۱۹

نوامبر ۱۹۱۹

مارس ۱۹۲۴

دسامبر ۱۹۲۴

اوت ۱۹۲۶

از طرف دیگر چون بکاربردن چك در کلیه کشورها رواج دارد و بین کشورهای مختلف در عمل پرداختها نیز رد و بدل میشود باین جهت از ۱۸۸۰ (در اکتفورد) بعد در کنفرانسها و کنگره های بین المللی سعی شده است که مقررات مربوط بچك را بصورت قانون متحدالذکر در کلیه کشورها یکسان قرار دهند و بدین منظور هیجده کنفرانس که در هر یک از آنها چهل تا پنجاه کشور شرکت داشته اند در نقاط مختلف جهان تشکیل و تدریجاً نظریات نمایندگان مختلف با توضیحات کافی شنیده شد و بالاخره هجده کنفرانس ژنو در سال ۱۹۳۱ گردید که در آن سه پیمان نامه متعهد تصویب گردیدند با امضاء رسید و بسیاری از دولت ها آنها را در کشور خود بتصویب هیئت های مقنن رسانیدند و مورد عمل قرار داده اند.

بکار بردن چك بصورت جدید در کشور ایران خیلی تازه است و بهیمن جهت اولین قانون مربوط بچك در ۱۴ اردی بهشت ۱۳۱۱ ضمن فصل کوچکی از قانون تجارت بتصویب رسیده است.

و ما در این جا بتوضیح و مقایسه آن با قوانین سایر کشور ها می پردازیم و در خاتمه برای توضیح بیشتری ترجمه پیمان بین المللی ژنو را که در سال ۱۹۳۱ راجع بچك بتصویب رسیده است نقل مینمائیم.

۲ - تعریف

چك نوشته ایست که بموجب آن صادر کننده و جوی

را که در نزد مجال علیه دارد کلا یا بعضاً مسترد یا بشخص دیگری واگذار مینماید .

قانون تجارت ما چک را بطریق فوق تعریف مینماید و بدین شکل میتوان گفت آنرا بصورت دستور پرداخت تلفی میکند نه قرار داد انتقال طلب .

در غالب کشورها از تعریف چک خودداری شده است زیرا صورت چک و اثرات قضائی آن پیوسته بسبب احتیاجات موقع در تغییر است و فقط بذکر شرایط صحت آن اکتفا شده است در هر حال تعریف فوق اشکالی در شناختن چک و در تمیز آن از برات که سند اعتباری است تولید نمیکند بخصوص که صدور چک مدت دار همچنانکه در بعضی از کشورها موجود است (ایتالیا و رومانی) اجازه داده شده بلکه باید همیشه دیداری باشد .

تمیز چک از برات اهمیت بسیار دارد زیرا منظور از صدور چک پرداخت پول است بدون آنکه احتیاجی به قبض و اقباض وجه نقد باشد در صورتیکه صادر کننده برات بمنظور تهیه اعتبار در مقابل طلبیکه از مجال علیه دارد برات صادر مینماید و بهمین جهت چک همیشه دیداری و بعلاوه مدتیکه برای ارائه دادن آن تعیین شده کوتاه است .

در قوانین انگلیس گرچه در تعریف چک گفته شده « چک برانی است دیداری که عهده یک بانگدار کشیده شود » و در کشورهای متحده امریکانیز همین تعریف اختیار شده است ولی در عمل چک بکلی از برات متمایز و رسوم و آداب تجاری آن در کشور طوری است که هیچگونه اشکالی تولید نمی شود .

همچنین صدور چک را نمیتوان نتیجه یک قرارداد بنفع شخص ثالث فرض کرد زیرا وقتی مشتری در نزد بانک حساب چک باز میکند ، منظوری جز نگهداری وجوه خود در صندوق بانک و برداشت سهل آن در مواقع لزوم ندارد و در هنگام بستن قرار داد با بانک ابدأ متوجه اشخاص ثالث نیست در صورتیکه در برات منظور مخصوصاً پرداخت وجهی است بشخص ثالثی

۳ - صورت چک

در چک باید نکات پائین قید و رعایت شوند (مواد

۳۱۰ و ۳۱۱ قانون تجارت) .

آ - محل صدور .

ب - تاریخ صدور .

پ - امضای صادر کننده .

ت - دادن دستور پرداخت تمام یا قسمتی از وجه نقد

موجود که صادر کننده نزد مجال علیه دارد .

ث - دیداری بودن دستور پرداخت .

آ - محل صدور

محل صدور چک باید در متن آن ذکر شود زیرا چنانکه بعداً خواهید دید مدت اعتبار چک بستگی بمحل صدور دارد و بر حسب اینکه محل صدور در داخل یا خارج کشور باشد و محل صدور با محل پرداخت متفاوت یا متحد باشد مدت اعتبار چک برای ارائه بمجال علیه تغییر مینماید .

علاوه بر آن چون عموماً مقررات راجع برشده صادر کننده و مرور زمان و حقوق دارنده چک و پشت نویسان و غیره تابع قوانین کشور صدور چک است در کشور هائیکه قید محل صدور را شرط صحت چک قرار میدهند (مانند سوئیس و بلغار) غالباً دچار مشکلات زیاد میگرددند .

ب - تاریخ صدور

تاریخ صدور نیز برای صحت چک لازم و چک بی تاریخ باطل است زیرا مبداء شماره مدت اعتبار چک همان روز صدور آنست در بعضی از کشورها نوشتن تاریخ را بحروف ضروری قرار داده اند تا از هرگونه اشتباهی جلوگیری شود .

پ - امضای صادر کننده

چک بی امضا مانند کلیه اسناد و حواله های فاقد امضا باطل است زیرا فقط امضا حاکی از تصدیق مندرجات یک نوشته است و معلوم میدارد که نویسنده محتویات آنرا تصدیق دارد امضا باید در روی چک باشد تا با پشت نویسی مشتبه نشود خوانا بودن امضا لزومی ندارد و کافی است با نمونه ایکه در نزد مجال علیه است تطبیق کنند در کشور ما عملاً اشخاص بیسواد از باز کردن حساب چک محرومند زیرا برای برداشت از حساب باید دارای امضای دستی باشد و مهر یا مهر انگشت

رستار

پذیرفته نمیشود